

DREPT FINANCIAR ȘI FISCAL

Niță Nelu

TIPO MOLDOVA

Niță Nelu

Drept financiar și fiscal

Coperta: *Cristian Almășanu*

Coordonator Prof. Univ.Dr. **Nicolae Tabara**
Consultant științific Prof. Univ. Dr. **Elena Hlaciuc**

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. **Ionel BOSTAN**, Univ. „Al. I. Cuza” Iași, FEAA

Prof. univ. dr. **Dorel MATES**, Univ. de Vest Timișoara, FEAA

Redactor: *Aurel Ștefanachi*

ISBN 978-973-168-270-9

© Tipo Moldova

Editura Tipo Moldova este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (C.N.C.S.I.S.) 99/2010

Iași, 2010

Tipo Moldova,
E-mail: office@tipomoldova.ro
www.tipomoldova.ro

Niță Nelu

Drept financiar și fiscal

TIPO MOLDOVA

Cuprins

Secțiunea 1. DREPT FINANCIAR PUBLIC	17
Cap. 1 NOȚIUNEA DE FINANȚE PUBLICE ȘI DE RELAȚII FINANCIARE	19
1.1. Concepte privind finanțele publice și relațiile financiare	19
1.2. Evoluția finanțelor publice.....	23
1.3. Conținutul economic al finanțelor publice.....	24
1.4. Structura relațiilor financiare	25
1.5. Trăsăturile și funcțiile finanțelor publice	27
1.6. Instituții cu atribuții în domeniul finanțelor publice	29
Cap. 2 DREPTUL FINANCIAR, RAMURĂ A SISTEMULUI DE DREPT	32
2.1. Noțiunea, trăsăturile și obiectul dreptului financiar.....	32
2.2. Izvoarele dreptului financiar	34
2.3. Normele juridice de drept financiar	37
2.4. Raporturile juridice de drept financiar	38
2.5. Locul dreptului financiar în sistemul dreptului românesc	42
Cap. 3 III PIAȚA MONETARĂ, MONEDA ȘI CIRCULAȚIA MONETARĂ	45
3.1. Piața monetară-concept și trăsături	45
3.2. Moneda și funcțiile ei.....	49
3.3. Noțiunea, formele și funcțiile circulației monetare.....	53

3.4. Masa monetară și stabilitatea monetară și politica monetară.....	58
3.5. Inflația și deflația monetară.....	63
3.6. Politicile și strategiile antiinflaționiste.....	70
Cap. 4 SISTEMUL MONETAR INTERNAȚIONAL	75
4.1. Noțiunea și elementele unui sistem monetar național.....	75
4.2. Formarea Sistemului Monetar Internațional	82
4.2.1. Principiile fundamentale ale Sistemului Monetar Internațional	83
4.2.2. Drepturile Speciale de Tragere (DST) și rolul acestora	87
4.2.3. Fondul Monetar Internațional (FMI) și funcțiile acestuia	88
4.2.4. Banca Mondială (BM).....	91
4.3. Sistemul Monetar European.....	94
4.3.1. Scopul creării Sistemului Monetar European și mecanismele de funcționare a acestuia	94
4.3.2. Prevenirea crizelor Sistemului Monetar European.....	96
4.3.3. Uniunea economică și monetară europeană	98
4.3.4. Criterii de convergență pentru aderarea la zona Euro	101
4.3.4.1. Criteriile de convergență nominală	101
4.3.4.2. Criteriile de convergență economică reală	102
Cap. 5 POLITICA FINANCIARĂ A STATULUI.....	107
5.1. Politica financiară a statului	107
5.1.1. Domeniile de manifestare a politicii financiare.....	109
5.1.2. Coordonatele politicii financiare a statului în domeniul veniturilor și cheltuielilor bugetare	109
5.1.2.1. Politica financiară a statului de procurare a resurselor financiare bugetare	109
5.1.2.2. Politica financiară a statului în domeniul cheltuielilor bugetare	111
5.2. Principalele instituții implicate în elaborarea și realizarea politicii financiare.....	113
5.2.1. Parlamentul României	113
5.2.2. Guvernul României	114
5.2.3. Ministerul Finanțelor Publice și instituțiile subordonate acestuia.....	116
5.2.3.1. Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF)	118
5.2.3.2. Garda Financiară	119
5.2.3.3. Autoritatea Națională a Vămilelor	121

5.2.3.4. Direcțiile generale a finanțelor publice județene, administrațiile finanțelor publice municipale, orașenești și comunale.....	123
5.2.3.5. Comisia Națională de Prognoză	125
5.2.4. Curtea de conturi	127
5.2.5. Structurile administrației publice locale cu atribuții pe linia politicii financiare	131
5.2.5.1. Consiliile județene, municipale, orașenești și comunale	131
5.2.5.2. Președinții consiliilor județene și primarii.....	133
Cap. 6 SISTEMUL FINANCIAR-BANCAR DIN ROMÂNIA.....	135
6.1. Sistemul financiar-bancar și structura acestuia	135
6.1.1. Sistemul bancar și de credit din România	137
6.1.2. Banca Națională a României	137
6.2. Instituții financiare nebancale	142
6.3. Organizații bursiere.....	144
6.3.1. Bursa de Valori București (BVB).....	145
6.3.2. Bursa Română de Mărfuri (BRM).....	147
6.3.3. Bursa Monetar-Financiară și de Mărfuri Sibiu.....	149
6.4. Instituții financiare cu rol de supraveghere, control și îndrumare.	149
Cap. 7 CREDITUL ȘI ROLUL ACESTUIA ÎN CADRUL SISTEMULUI FINANCIAR-BANCAR	152
7.1. Conceptul de credit. Elementele și trăsăturile creditului	152
7.1.1. Formele, funcțiile și rolul creditului în cadrul sistemului financiar	160
7.1.1.1. Principalele forme ale creditului	160
7.1.1.2. Funcțiile și rolul creditului	161
7.1.2. Creditul extern și instituțiile financiare bancare internaționale.....	163
7.2. Creditul public și datoria publică	163
7.2.1. Creditul public.....	163
7.2.2. Datoria publică	166
7.3. Instrumente de analiză a riscurilor și a bonității	171
7.3.1. Instituțiile internaționale de evaluare a ratingurilor	171
7.3.1.1. Noțiuni generale despre rating și agențiile de rating	171
7.3.1.2. Rating-ul și riscul de țară	173
7.3.1.3. Credibilitatea agențiilor de rating și exactitatea rating-urilor.....	174
7.3.2. Centrala riscurilor bancare	176
7.3.3. Centrala incidentelor de plăți	178

7.3.4. Biroul de Credit	182
7.3.5. Alte instrumente și măsuri, pentru prevenirea incapacității de plată a agenților economici	184
Cap. 8 BUGETUL PUBLIC NAȚIONAL.....	188
8.1. Conceptul de buget public național, componentele și trăsăturile specifice acestuia.....	188
8.2. Natura juridică a Bugetului public național	192
8.3. Rolul bugetului public.....	195
8.4. Politica bugetară, obiectivele și regulile politicii fiscal-bugetare	196
8.5. Dreptul bugetar și principiile bugetului public național	199
8.6. Conținutul bugetului public	208
8.6.1. Veniturile bugetare	210
8.6.1.1. Noțiuni introductive privind veniturile bugetare.....	210
8.6.1.2. Elementele comune și definiții ale veniturilor bugetare	213
8.6.1.3. Structura veniturilor bugetului de stat și a bugetelor locale	214
8.6.2. Cheltuielile bugetare.....	219
8.6.2.1. Concepte privind cheltuielile bugetare, publice	219
8.6.2.2. Rolul cheltuielilor bugetare și evaluarea impactului acestora.....	221
8.6.2.3. Clasificarea cheltuielilor bugetare. Sistemul cheltuielilor publice.....	223
8.6.2.4. Structura clasificăției bugetare	227
8.6.2.5. Factorii care influențează evoluția cheltuielilor publice, bugetare	229
8.7. Structura bugetului public național	230
8.8. Implicarea statului în economie prin intermediul cheltuielilor bugetare. Rolul statului modern în economie.	231
8.8.1. Necesitatea implicării statului în economie – trecut, prezent și viitor	231
8.8.2. Proporțiile implicării statului în economie	235
8.8.3. Modalitățile de implicare a statului în economie	240
8.8.4. Politica veniturilor și a cheltuielilor publice	241
8.8.5. Planificarea economică și bugetară în economia de piață	242
Cap. 9 PROCEDURA BUGETARĂ, DE ELABORARE, APROBARE, EXECUȚIE ȘI ÎNCHEIERE A EXECUȚIEI BUGETULUI DE STAT	244

9.1. Aspecte conceptuale privind procedura bugetară	244
9.1.1. Noțiunea de procedură bugetară și rolul acesteia	244
9.1.2. Factorii care influențează elaborarea bugetului de stat	245
9.1.2.1. Părțile implicate în elaborarea bugetului.....	245
9.1.2.2. Separarea decidentului bugetar de plătitorul de impozite	245
9.1.2.3. Responsabilitatea și acceptabilitatea publică	246
9.1.2.4. Configurația politică a decidenților participanți la procesul bugetar.....	246
9.2. Competențe și responsabilități în procesul bugetar.....	246
9.3. Ordonatorii de credite bugetare.....	250
9.4. Strategia fiscal-bugetară.....	252
9.5. Etapele procesului bugetar	256
9.6. Procedura elaborării și aprobării bugetului. Calendarul bugetar	257
9.6.1. Elaborarea proiectului bugetului de stat	257
9.6.2. Calendarul bugetar	260
9.6.3. Aprobarea bugetului de stat.....	262
9.6.4. Rectificarea bugetului de stat	264
9.7. Execuția bugetului de stat	265
9.7.1. Execuția bugetului de stat, la partea de cheltuieli bugetare.....	266
9.7.2. Execuția bugetului de stat, la partea de venituri bugetare	268
9.7.3. Competențele pe linia execuției bugetului de stat	269
9.7.4. Fazele execuției bugetare	269
9.7.5. Sisteme ale execuției de casă a bugetului de stat.....	270
9.7.5.1. Execuția de casă prin intermediul sistemului bancar	271
9.7.5.2. Execuția de casă prin sistemul de trezorerie	272
9.8. Modificarea destinației creditelor bugetare.....	273
9.9. Încheierea execuției bugetare.....	274
9.10. Controlul execuției bugetare	274
9.11. Raportul semestrial privind situația economică și bugetară.....	275
9.12. Raportul privind execuția bugetară finală.....	277
 Cap. 10 PARTICULARITĂȚI PRIVIND FINANȚELE PUBLICE LOCALE.....	 278
10.1. Finanțele publice și autonomia locală.....	278
10.1.1. Considerente introductive privind autonomia locală.....	278
10.1.2. Conținutul autonomiei locale a finanțelor publice	280

10.1.3. Carta autonomiei locale și legislația Românească.....	282
10.2. Conținutul și structura bugetelor locale	285
10.2.1. Veniturile bugetelor locale	286
10.2.2. Cheltuielile bugetelor locale.....	290
10.3. Procesul bugetar local	297
10.3.1. Competențe și responsabilități ale autorităților administrației publice locale.....	297
10.3.2. Ordonatorii de credite bugetare locale	301
10.3.3. Procedura elaborării bugetelor locale	302
10.3.4. Calendarul bugetar local.....	303
10.3.5. Procesul bugetar local în cazul neaprobării bugetului de stat	307
10.3.6. Aprobarea bugetelor locale	308
10.4. Execuția bugetelor locale	308
10.4.1. Principiile de bază ale execuției bugetare locale	308
10.4.2. Repartizarea bugetelor și deschiderea creditelor bugetare	310
10.4.3. Execuția de casă a bugetelor locale	312
10.4.4. Încheierea și controlul execuției bugetare	314
Cap. 11 BUGETAREA INSTITUȚIILOR PUBLICE ȘI A FONDURILOR SPECIALE	316
11.1. Noțiuni generale privind instituțiile publice	316
11.2. Finanțarea instituțiilor publice aparținând statului.....	321
11.3. Finanțarea instituțiilor și serviciilor publice locale.....	325
11.4. Execuția bugetelor instituțiilor publice	327
11.4.1. Angajarea cheltuielilor de către instituțiile publice.....	329
11.4.1.1. Angajamentul legal al instituțiilor publice	329
11.4.1.2. Angajamentul bugetar al instituțiilor publice.....	331
11.4.2. Lichidarea cheltuielilor instituțiilor publice	331
11.4.3. Ordonanțarea cheltuielilor instituțiilor publice	333
11.4.4. Plata cheltuielilor instituțiilor publice	335
11.5. Organizarea, evidența și raportarea angajamentelor bugetare și angajamentelor legale a instituțiilor publice	337
Cap. 12 RĂSPUNDEREA JURIDICĂ PRIVIND EXECUȚIA BUGETARĂ.....	340
12.1. Conceptul de răspundere juridică în dreptul financiar	340

12.1.1. Rolul și funcțiile răspunderii juridice în dreptul financiar	340
12.1.2. Condițiile răspunderii juridice în dreptul financiar	343
12.1.3. Principiile răspunderii juridice în dreptul financiar.....	343
12.2. Răspunderea politică în dreptul financiar	346
12.3. Formele răspunderii juridice în dreptul financiar	347
12.3.1. Răspunderea penală.....	348
12.3.1.1. Caracterizare generală a infraționalității.....	349
12.3.1.2. Infrațiunea, unicul temei al răspunderii penale	351
12.3.1.3. Cauzele infraționalității și importanța cunoașterii acestor cauze.....	355
12.3.1.4. Rolul caracteristicilor personale în comportamentul infrațional	358
12.3.1.5. Infrațiunile de corupție, mijloc de dezvoltare perpetuă a infraționalității economico-financiare	359
12.3.1.6. Infrațiuni prevăzute în Legea privind răspunderea ministerială.....	361
12.3.1.7. Infrațiuni prevăzute în codul fiscal.....	363
12.3.1.8. Infrațiuni prevăzute în Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 64/2007 privind datoria publică	365
12.3.1.9. Infrațiuni prevăzute în Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale	365
12.3.1.10. Infrațiuni prevăzute de Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor	370
12.3.1.11. Infrațiuni privind încălcările la regimul vamal și al zonelor libere.....	373
12.3.1.12. Infrațiunea prevăzută de Legea contabilității	376
12.3.2. Răspunderea civilă	380
12.3.2.1. Principiile care stau la baza răspunderii civile	381
12.3.2.2. Condițiile răspunderii civile.....	381
12.3.3. Răspunderea patrimonială	383
12.3.3.1. Răspunderea patrimonială a salariaților	383
12.3.3.2. Răspunderea patrimonială a angajatorului față de salariați.....	385
12.3.4. Răspunderea disciplinară a salariaților	386
12.3.5. Răspunderea administrativă	388
12.3.6. Răspunderea contravențională.....	390
12.3.6.1. Contravenții prevăzute în Legea responsabilității fiscale.....	397
12.3.6.2. Contravenții prevăzute în Codul fiscal.....	399
12.3.6.3. Contravenții prevăzute în Codul de procedură fiscală	402
12.3.6.4. Contravenții prevăzute în Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 64/2007 privind datoria publică.....	411

12.3.6.5. Contravenții prevăzute în Legea nr 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor	411
---	-----

Secțiunea 2. DREPT FISCAL..... 415

Cap. 1 FISCALITATE, SISTEM FISCAL ȘI POLITICĂ FISCALĂ 417

1.1. Conceptul de fiscalitate și principiile impunerii	417
1.2. Sistemul fiscal și locul acestuia în cadrul finanțelor publice	420
1.2.1. Componentele sistemului fiscal.....	421
1.2.2. Principiile impunerii fiscale optime	422
1.2.3. Formele impunerii fiscale.....	427
1.2.4. Instrumentele impunerii fiscale	428
1.2.5. Urmărirea și perceperea impozitelor	430
1.2.6. Rolul și funcțiile sistemului fiscal	432
1.3. Politica economică, financiară și fiscală a statului	434

Cap. 2 INSTRUMENTE DE REALIZARE A POLITICII FISCALE 439

2.1. Caracterizare generală a resurselor financiare fiscale.....	439
2.2. Impozitele și taxele, principale instrumente de realizare a politicii fiscale	441
2.2.1. Caracterizarea generală a impozitelor	441
2.2.2. Elementele impozitului.....	443
2.2.3. Clasificarea impozitelor	445
2.2.4. Definirea și trăsăturile esențiale ale taxelor și contribuțiilor	448
2.2.5. Principalele drepturi și obligații ale plătitorilor de impozite	452
2.3. Presiunea fiscală.....	454
2.3.1. Formele presiunii fiscale	455
2.3.2. Limitele presiunii fiscale și efectele fiscalității excesive	458
2.4. Principalele forme ale economiei subterane, determinate de fiscalitatea excesivă.....	462
2.4.1. Caracterizarea generală a economiei subterane.....	462
2.4.2. Forme ale economiei subterane	467
2.4.3. Evaziunea fiscală.....	472

Cap. 3 CREANȚA FISCALĂ ȘI OBLIGAȚIA FISCALĂ..... 475

3.1. Raportul juridic de drept procedural fiscal	475
3.1.1. Subiectele raportului juridic de drept fiscal.....	475
3.1.2. Conținutul raportului juridic fiscal. Creanța și obligația fiscală.....	477
3.2. Titlurile de creanță fiscală și formele acestora.....	482
3.2.1. Formele titlurilor de creanță fiscală.....	483
3.2.2. Căile de atac împotriva titlurilor de creanță fiscală și ale actelor administrative fiscale.....	485
3.3. Regulile generale de procedură fiscală	490
3.3.1. Aparatul fiscal	490
3.3.1.1. Ministerul Finanțelor Publice.....	490
3.3.1.2. Agenția Națională de Administrare Fiscală.....	493
3.3.2. Competențele organelor fiscale	497
3.3.3. Actul administrativ fiscal	500
3.3.4. Administrarea și aprecierea probelor privind creanțele fiscale	503
3.3.5. Termenele de îndeplinire a obligațiilor fiscale	508
3.4. Așezarea impunerii fiscale	510
3.4.1. Înregistrarea fiscală a contribuabililor, plătitori de impozite	510
3.4.2. Obligația contribuabililor de a conduce evidențele fiscale.....	516
3.4.3. Obligația contribuabililor de a depune declarații fiscale	517
3.4.4. Prescripția dreptului de a stabili obligații fiscale	520
3.5. Colectarea creanțelor fiscale	522
Cap. 4 STINGEREA OBLIGAȚIILOR FISCALE	525
4.1. Modalități de stingere a obligațiilor fiscale.....	525
4.1.1. Stingerea prin plată, voluntară, a obligației fiscale	525
4.1.2. Stingerea prin compensare a obligațiilor fiscale	534
4.1.3. Stingerea prin darea în plată a obligației fiscale.....	535
4.1.4. Stingerea obligației fiscale prin scăderea debitului, contribuabilului insolvabil	537
4.1.5. Stingerea obligației fiscale prin deschiderea procedurii insolvenței	538
4.1.6. Stingerea prin anulare sau scutire a obligațiilor fiscale	541
4.2. Stingerea creanțelor fiscale prin executare silită.....	542
4.2.1. Măsurile asiguratorii, pentru asigurarea executării silite.....	560
4.2.2. Contestăția la actele de executare silită	562
4.2.3. Suspendarea, întreruperea și încetarea executării silite	564

Secțiunea 3. CONTROLUL FINANCIAR-FISCAL	567
Cap. 1 CONCEPTUL DE CONTROL FINANCIAR-FISCAL.....	569
1.1. Necesitatea, rolul și funcțiile controlului financiar-fiscal	569
1.2. Formele controlului financiar-fiscal.....	577
Cap. 2 CONTROLUL FINANCIAR INTERN.....	582
2.1. Controlul intern al instituțiilor publice.....	582
2.1.1. Controlul intern, control financiar operativ curent.....	582
2.1.2. Controlul intern, control de gestiune	586
2.2. Controlul financiar preventiv propriu	587
2.3. Auditul public intern	593
2.4. Controlul fondurilor comunitare	601
2.5. Oficiul de Luptă Antifraudă (OLAF).....	602
Cap. 3 CONTROLUL FINANCIAR-FISCAL EXTERN	604
3.1. Controlul ierarhic superior	604
3.2. Controlul financiar preventiv delegat, exercitat de Ministerul Finanțelor Publice	605
3.3. Inspecția fiscală, exercitată de Agenția Națională de Administrare Fiscală	606
3.3.1. Obiectul și funcțiile inspecției fiscale.....	606
3.3.2. Persoanele supuse inspecției fiscale și competența organului fiscal	609
3.3.3. Formele și metodele inspecției fiscale.....	609
3.3.4. Principalele reguli în desfășurarea inspecției fiscale.....	613
3.4. Controlul financiar operativ curent și inopinat, exercitat de Garda Financiară.....	616
3.5. Controlul vamal ulterior și inspecția vamală	621
Cap. 4 CONTROLUL FINANCIAR SUPREM	628
4.1. Controale și audituri externe, exercitate de Curtea de Conturi	628

4.2. Principii de bază ale auditului extern exercitat de Curtea de Conturi	631
4.3. Misiunea și obiectivele auditului extern al Curții de Conturi	631
4.4. Autoritățile supuse controlului Curții de Conturi	632
4.5. Rezultatele controalelor Curții de Conturi și modul de valorificare a lor	633
Cap. 5 ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE ÎN ACTIVITATEA DE CONTROL.....	636
5.1. Codul specific de norme profesionale stabilit de Ministerul Finanțelor Publice	636
5.2. Principiile exercitării atribuțiilor de control.....	637
5.3. Codul etic al funcționarului public din administrația fiscală	640
5.3.1. Principiile fundamentale ale activității de asistență a contribuabililor	641
5.3.2. Obiectivele activității de asistență a contribuabililor	643
5.3.3. Obligațiile funcționarului fiscal.....	646
Bibliografie	651